

STORA HÄLSINGEGÅRDARS VÄG

Alfta, en stolt bondbyggd

REDAN FÖR TUSEN ÅR SEDAN var Alfta ett väl etablerat bondesamhälle. Det finns ont om berättelser från det gamla medeltida Hälsingland men det finns en isländsk saga från år 1178 då den norske kungen Sverre Sigurdsson drog genom landskapet på väg mot Norge. I Alfta mötte han ett uppbåd bönder som inte ville släppa fram den norske kungen och hans män. Det framkommer av berättelsen att Alfta vid denna tid är krist-

Alfta från kyrktornet år 1878 med gården Nygårds i förgrunden.

nat. Den äldsta kyrkan kan spåras till 1200-talet och avbildades genom Olof Broman i verket *Glysisvallur*. Alfta har kallats Hälsinglands kornbod och i början av 1600-talet betalade Alfta mer boskapsskatt än någon annan socken i Hälsingland. Socknen sträckte sig över den hela bördiga Voxnadalen. År 1639 delades socknen.

Varför så stort?

Bönderna i Hälsingland var sedan urminnes tider den dominerande klassen i samhället. Här fanns ingen adel. Bönderna ägde själva sin jord och hade makten på gården, i byn och i socknen. Som grupp höll bönderna och deras familjer samman. Gårdarna gick i arv och så långt som möjligt giftes bonddöttrarna bort i granngårdar eller grannbyar. Släktleden kan ofta följas till 1500-talet, vilket släktdiplomen som hänger på många gårdar vittnar om. I byggnaderna manifesterade bönderna sin ställning i samhället. Här i Voxnadalen tog byggnaderna ibland extrema uttryck med mangårdsbyggnader på 400 kvadratmeter och därtill lika mycket i oinredda utrymmen på halva övervåningar och hela vindar.

Storbranden 1793

Längre tillbaka i tiden låg de flesta gårdarna tätt samman kring Alfta kyrka, men allt förändrades en majdag 1793 då en stor brand bröt ut. Elden tog hela 222 byggnader. Den ödelade kyrkan, prästgården, tingshuset, gästgiveriet, kaptensgården och 16 stora bondgårdar i kyrkbyn. 183 personer blev hemlösa. Det var med några undantag de allra största och mest välmående gårdarna som drabbades. En bondkvinna från en grannby blev stämd inför tinget för att hon yttrat att eldsvådan kommit som ett straff för böndernas »överdrivna högmodsk skull«. Intill Åsabäcken, där den troende bonden i gården Per-Sjuls bodde, stannade branden. Därför undkom

Ol-Anders flyttades och fick en typisk placering i landskapet.

gårdarna öster om samhället i det som heter Östra Kyrkbyn. Det är orsaken till att många gårdar fortfarande bär spår av det gamla 1700-talsbyggnadet. Vid gårdarna Per-Ols, Hans-Ers, Jon-Knuts, Ol-Mårs och Skindra finns både uthus och delar av mangårdsbyggnader med 200-åriga anor och äldre.

Hälsingegården Ol-Anders

Långt tillbaka låg Ol-Anders i Alfta kyrkby, men gården var en av dem som ödelades vid storbranden 1793. Tio byggnader förstördes och nio personer blev hemlösa bara på denna

Gården pryddes med vackert dekorerade förstuvikstar och måleri i starka färger.

gård. Efter branden påbörjades genast uppbyggnaden av den nya gården, men på en ny och säkrare plats, en hög kulle i Östra Kyrkbyn.

Gårdens ursprung kan genom jordeboken spåras till 1575. Bonden Olof Andersson född 1640 tros vara den som gav namn till gården. Släktleden vid gården bröts efter 400 år. Nya ägare och en ny tid tog vid. Gården har sedan utvecklats till ett besökscentrum som är öppet hela året.

I herrstugan målade Nygårds Erik Andersson från Rättvik ett självporträtt.

WWW.STORAHALSINGEGARDARSVAG.SE Alfta och Edsbyns Turistbyrå tfn 0271-556 61	TURISTSKYLTADE HÄLSINGEGÅRDAR I OVANÅKER OL-ANDERS 0271-556 61 LOKA 0271-556 49 MÄRTES 0271-205 81 TEXT: INGÅLL TENGVALL FOTO: LARS LÖFV GRAFISK FORM: JOHN SANDSTRÖM